

FİİLİMSİLER KONU ANLATIMI

Fiilimsiler konusunu anlayabilmek için öncelikle fiil ile isim arasındaki farkları bilmek gerekir.

İsimler

- İsimler, canlı ya da cansız varlıkları, yerleri, kavramlara verilen adlardır.
- İsimleri çevremizdeki her şeyin adı** olarak görev yapan sözcükler şeklinde niteleyebiliriz.
- Eşya, araba, motor, aşk, sevgi, düşünce, ders, sınav, defter, kitap vb, gibi.

Fiiller

- Fiiller ise çevremizdeki canlı cansız varlıkların, **nesnelerin yaptıkları hareketlere, işlerine, durumlarına** verilen adlardır.
- Yaptığımız hareketler, işler** birer fiil ya da diğer adı ile eylemdir.
- Konuşmak, yazmak, yürümek, anlatmak, durmak, çalışmak, dinlemek vb. gibi.

Fiilimsi Nedir?

Fiilimsiler, **fiil kök ve gövdelerine getirilen çeşitli eklerle türetilen, fiil anlamlarını korumakla birlikte** cümlede **isim, sıfat ya da zarf görevinde kullanılan** sözcüklerdir.

Fiilimsiler hem **fiil** hem isim, sıfat ve zarf görevlerinde kullanılabilen **isimlerdir**. Zaten fiilimsi sözcüğü, fiil sözcüğüne gelen -imsi ekini alarak türetilmiştir. Söz gelimi **mavimsi sözcüğü maviye benzeyen demek ise fiilimsi sözcüğü de fiile benzeyen** demektir.

Fiilimsinin fiile benzeyen özellikleri: Kılış, durum, oluş bildirirler yani fiil gibi yargı bildirmeye devam ederler. Fiillere gelen olumsuzluk ekini alabilirler. (-me /-ma eki)

Fiilimsinin ise benzeyen özellikleri: İsim soylu kelimelerle aynı görevlerde (isim, sıfat, zarf) kullanılabilmelerinden ve **isim soylu kelimelerin aldıkları ekleri (isim çekim ekleri)** alabilmelerinden kaynaklanır.

Fiilimsi Ne Değildir?

Fiilimsiler **çekimli fiil değildir**. Fiiller gibi herhangi bir **kipte çekimlenemezler**, fiillerin aldığı **kip ve kişi eklerini alamazlar**. Bunu örneklendirelim:

Eve **gel-i-yor-um**. [**ben şimdiki zamanda geliyorum**]

Gel-(mek) fiili şimdi zaman kip eki ile kişi ekini almış, cümlede yüklem görevinde. Bu yüzden çekimli fiil.

Gelmek yorucu bir iştir.

Gelmek sözcüğü kip ya da kişi eki almamış, bir isim gibi kullanılmış. Bu yüzden fiilimsi. Ayrıca fiiller cümlede sadece yüklem görevi üstlenebilirler, unutmayalım.

Fiilimsileri Bulmanın Kolay Yolu

Fiilimsileri **fiilimsi eklerini ezberleyerek bulmaya çalışmak ilk aşamada sizi yanıltabilir**.

Bunun yerine: **Cümledeki yüklemi ve varsa şart kipi -(sa) alan kelimeyi çıkarıyoruz. Cümlede fiiller sadece yüklem olabileceği için, yüklemeleri elediğinizde fiile benzeyen sözcükler fiilimsidir**.

"Yürüyerek eve gidiyorum" cümlesinde yüklem olan "**gidiyorum**" sözcüğünün **üzerini çiz**. Geriye kalan sözcükler, "**yürüyerek ve eve**" sözcükleri. Bunlardan "ev" sözcüğü **isim**, "yürüyerek" **sözcüğü ise fiile benziyor. Tebrikler, fiilimsiyi buldunuz**.

UYARI

Fiilimsiler, **diğer tüm isimler gibi ek fiil olarak yüklem olarak da kullanılabilir**. Fiilimsiler ile ilgili çözeceğiniz sorular da çok az da olsa fiilimsinin yüklem olduğu sorular karşınıza çıkabilir. **Fiilimsi sorularında çıkmasa bile cümle türleri konusunda sizleri yanıltmak için fiilimsinin yüklem olduğu cümleler ile de karşılaşacaksınız**.

Tek isteği bir an önce eve gitmek-ti. (gitmek-i-di) → gitmek isim fiili -i ek fiili sayesinde yüklem olarak kullanılmış.

Fiilimsinin ne olduğuna dair kafamızda bir şeyler oluşmaya başladı, şimdi **fiilimsi türlerine** bakalım:

Türkçede **isim-fiil (matar), sıfat-fiil (ortaç) ve zarf-fiil (ulaç)** olmak üzere üç fiilimsi türü vardır.

1. İSİM – FİİL

Fiillere **-me, -mek** veya **-iş** eklerinin gelmesi ile oluşur.

Bu ekler, ses uyumuna **-ma, -mak , -ış, -uş, -üş** şeklinde uyarlar.

Aklımızda **ma-ış-mak** (mayışmak) şeklinde tutabiliriz.

Cümlede diğer isimler gibi, **isim çekim eklerini alabilir; özne, nesne, dolaylı tümleç görevlerinde** kullanılabilir.

“Okuma**sı** vardı, yazma**sı** azdı.” – **B. Felek**

“Bu günlerde herkes gitmek istiyor.” – **C. Yücel**

“İnsanın sözünün başkalarına ulaştığını, onlarla buluştuğunu görmesi güzel bir duygu.” – **N. Meriç**

“Görenin kanını kaynatan bir tadı vardı duruşunun, bakışının.” – **Y. Kemal**

Dikkat Et

1.İsim-fiil eki olan “-ma, -me”, olumsuzluk ekiyle karıştırılmamalıdır:

Bilmediğiniz konuları sormayı unutmayınız.

bilmediğiniz → olumsuzluk eki, unutmayınız → olumsuzluk eki,

sormayı → isim fiil eki

2. Bir kelimedede hem olumsuzluk eki hem de isim-fiil eki varsa ilki, olumsuzluk; ikincisi, isim-fiil ekidir:

Onu dinle – **me** – **me** – ye karar vermiş.

3. Tüm isim – fiillerin aynı zamanda olumsuz şekilleri de vardır: okumamak, bakmayış, gitmemek, görmeyiş, yazmamak gibi.

4. Kalıcı isim: Bazı **isim fiiller zamanla bir nesnenin adı haline gelebilir: çakmak, dondurma, uçurtma, kazma, kavurma, kıyma** gibi.

Bunlar **kalıcı isim** adında karşınıza çıkabilir. **Fiilimsilerin kalıplaşması ile oluşmuş kalıcı isimlerin olumsuzu yapılamaz.**

“Yemek yiyelim.” cümlesinde “yemek” sözcüğü isim fiil gibi görünmesine rağmen kalıcı isme dönüşmüş bir sözcüktür. → “Yememek yiyelim.” diyemez, fiilimsiler gibi olumsuzunu yapamazsınız.

2. SIFAT – FİİL

- Fiillere **-en, -esi, -mez, -ar, -di(k), -di(ği), -ecek ve -miş** eklerinin gelmesi ile oluşur.
Bu ekler de çoğu ekte olduğu gibi ses uyumlarına uyarlar.
- Aklımızda **-an, -ası, -mez, -ar, -dik, -ecek, -miş** (anası mezar dikecekmiş) şeklinde tutabiliriz.
- Sıfat-fiiller** cümlede **sıfat** görevinde kullanılırlar.

“Dönül**mez** akşamın ufkundayız.” –**Y. K. Beyatlı**

“Sınıfta, sürekli olarak numarası yaramazlar listesinin başına yazıl**an** kişi bendim.” -

A. Kutlu

“Yarın seni götüreceğim, beğen**diğin** bebeği alacağım.” –**H. E. Adıvar**

“Ana oğul, yeni kiralad**ıkları** eve bir pazar günü taşındılar.” –**N. Cumalı**

“Atatürk’ün hemen herkesin gör**düğü**, mektep kitaplarına kadar geç**miş** bir fotoğrafı vardır.” –**A. H. Tanpınar**

“Yanlarında, kendileriyle ahbaplık ed**ecek** dostlar, hizmetlerine koş**acak** kadınlar veya erkekler görmek isterler.” –**A. Ş. Hisar**

Ek Bilgi

1. Bir fiilimsinin sıfat – fiil olup olmadığını fiilimsiden sonra gelen isme “Nasıl?” sorusunu sorarak anlayabiliriz:

dönülmez akşam – **Nasıl akşam?** kiraladıkları eve – **Nasıl ev?**

2. Bazen **sıfat – fiillerden sonra gelmesi gereken isim düşer**. Buna **adlaşmış sıfat** nedir:

Yoldan geç**en**leri (geçen insanları) gözlüyordu.

3. Sıfat fiillerin kalıplaşması sonucu da **kalıcı isimler** oluşur:

Yakacak kalmamış.

Geçmiş, anılardan ibarettir.

4. **Bazı sıfat-fiil ekleriyle kip ekleri aynı seslerden oluşur.** (-miş, -ecek gibi.) Dolayısıyla bu ekleri almış kelimelerin **hangi görevde kullanıldığı ancak cümlenin bağlamından anlaşılır**. Sıfat-fiil ekini almış kelimeler cümlede sıfat görevinde kullanılırken **kip ekini almış kelimeler çekimli fiil olarak kullanılır**. Onu hiç unutmay**acak**. → yüklem görevinde çekimli fiil
Unutulmay**acak** insanlar vardır. → sıfat görevinde sıfat fiil

3. ZARF – FİİL

- Fiillere **-esiye, -ip, -meden, -ince, -ken, -eli, -dikçe, -erek, -ir ... -mez, -diğinde, -e ... -e, -meksizin, -cesine** eklerinin getirilmesiyle oluşturulur.
- Bu ekler de çoğu ekte olduğu gibi ses uyumlarına uyarlar.
Zarf- fiiller cümlede **zarf** görevinde kullanılırlar.

"Halktan biri **olarak** otur**up** dinlenebileceğiniz ucuz bir kahve kalmamıştır artık." –

N. Cumalı

"Millet tütün paralarını al**ınca** borcunu öder." – **N. Cumalı**

"Çocuk köşeyi döner**ken** ana arkasından su içmeye gitti." – **B. R. Eyuboğlu**

"Yusuf Efendi seni öl**esiye** seviyor Feride, dedi." – **R. N. Güntekin**

"Bir sabah, daha Ali uyan**madan**, semaverin başında üzerine bir fenalık gelmiş." –

S. F. Abasıyanık

"Rızam ol**maksızın** sana varan sevgili kızım bana döndü." – **S. F. Abasıyanık**

Ek Bilgi

1. Zarf – fiilleri cümlede **zarf görevinde kullanıldıkları için** yükleme

sorulan **"Nasıl, ne zaman"** sorularına cevap verirler:

Eski günlerimizi **hatırladıkça** gözlerim doluyor. → Ne zaman gözlerim doluyor?

Adamcağızı **öldüresiye** dövdüler. → Nasıl dövdüler?

2. Zarf fiiller zarflar gibi **cümleye zaman ya da durum anlamı katarlar**. Nasıl sorusu ile durum anlamı katan zarf fiili, ne zaman sorusu ile zaman anlamı katan zarf fiili bulabilirsiniz.

3. Zarf – fiilleri bulurken eklerini ezberleyip onları tespit etmektense **cümlede zarfı bulmak her zaman daha net bir sonuç verir. Çünkü yukarıda sıraladığımız müstakil ekler dışında eklerle de zarf – fiiller oluşabilir:**

Kudur**muşça** etrafına saldırıyordu. → Nasıl saldırıyordu?

Geleceğinizi unutt**uklarından** hazırlık yapmamışlar. → Niçin hazırlık yapmamışlar?

Yaz gel**ende** yaylaya çıkalım. → Ne zaman yaylaya çıkalım?

Ek Bilgi

Bir fiilimsi (eylemsi) ile bu fiilimsiye bağılı kelimelerden oluşan kelime grubuna fiilimsi grubu denir. **Bir fiilimsi grubunda önce fiilimsiye bağılı olan kelimeler, sonra fiilimsi gelir.** Üç çeşit fiilimsi grubu vardır: İsimfiil grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu.

“Çocuk köşeyi dönerken ana arkasından su içmeye gitti.” → zarf fiil grubu

“Şu dağlarda Köroğlu olmak ne güzel!” → isim fiil grubu

“Atatürk’ün hemen herkesin gördüğü, mektep kitaplarına kadar geçmiş bir fotoğrafı vardır.” –A. H. Tanpınar→ sıfat fiil grubu

(Burada bir parantez açmak gerekli, fiilimsi grupları fiilimsi ile bitmeli akademik olarak lakin MEB kazanım testlerinde fiilimsi grubunun bağılı olduğu isimleri de fiilimsi grubunun içerisine dahi etti.

“Evinde, çok güzel hazırlanmış akşam sofrası onu bekliyordu” cümlesinde fiilimsi grubu olarak “çok güzel hazırlanmış akşam sofrası” cevap olarak verildi. Cümle ögesi bulurken de faydalı olacağı için böyle öğretmek daha faydalı olabilir.)

Ek Bilgi

1. Fiilimsiler isim soylu sözcükler gibi kullanıldıkları halde bazı fiil özelliklerini de devam ettirdiklerinden yargı bildirmeye devam ederler. **Bir cümlede fiilin bildirdiği yargı, temel yargı iken; fiilimsi de yan yargıları bildirir.** Testlerde kaç yargı vardır, kaç yan cümle vardır gibi soruları çözerken bu bilgidten hareketle çözünüz. Ne kadar fiilimsi varsa o kadar yan cümle vardır. Toplam yargı bildiren sözcük sayısına da fiilimsiler + fiil işlemi ile ulaşırız.

Klasikhoca.com

SINAVLAR DEĞİŞSE DE SORULAR HEP KLASİK!